

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חג השבועות

(חלק כג שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת נשא, ג'ט סיון, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ג חג השבועות

א. ידוע, שבמתן תורה¹

„התורה הזו לא תהי' מוחלפת“, ובלשון הרמב"ם, „דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעד ולעולמי עולמים אין לה שינוי ולא גרעון ולא תוספת“⁹, „התורה הזאת אין חוקי' ומשפטי' משתנים לעולם ולעולמי עולמים“¹⁰.

— אף שגם לפני מתן תורה היו לומדי תורה, וכמפורש², „בית מדרשו“ של שם „ובית מדרשו“ של עבר, וכן (החל מאדם הראשון) נצטוו בכמה מצוות³, ויתר על כן, האבות קיימו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה⁴ —

הציוויים וההוראות דלפני מתן תורה היו בהם הוספות עקריות וכו', כמו שמצינו בנח לגבי אדם, באברהם לגבי נח וכו'¹¹,

נתחדש שבני ישראל נצטוו בכל תרי"ג המצוות, ואזי (ניתנה) נאמרה כל התורה כולה לכל אחד ואחד מישראל, וכן — נתינת התורה ומצוותי' היתה מאת „אנכי“ (ה' אלקיך), באופן שהוא (כדאיתא בגמרא⁵ ד„אנכי“ ראשי תיבות), „אנא נפשי כתבית יהבית“, היינו שהקב"ה „כתב“ ו„נתן“ את עצמו בתוך התורה.

וי"ל (בדרך אפשר) שציוויים אלה עיקר ענינם הי' לשם טובת ותועלת האדם — וממילא¹², כשאירעו שינויים (עליות כו') באדם, נעשו שינויים גם בציוויים (מאת ה', כביכול) להאדם.

וכיון⁷ שהתורה היא נפש (ובלשון החסידות — רצונה⁸ העצמי) של הקב"ה, מובן (מה שהוא עיקר באמונתנו), אשר

משא"כ במתן תורה¹³, שאז הקב"ה

(9) רפ"ט מהל' יסוה"ת. וראה גם הקדמת הרמב"ם לפיה"מ (הובא בפירושו לסנהדרין שם) ד"ה החלק הראשון (המתנבא בשם) ואילך.

(10) הלכות מלכים פי"א סה"ג (לפנינו ובכמה דפוסים — בשינויים והשמטות מצד בקורת הצנזור. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ח ע' 271; 275). וראה גם הל' מעה"ק ספ"ב.

(11) כברמב"ם (הל' מלכים רפ"ט): על ששה דברים נצטוו אדה"ר כו' הוסיף לנח כו'.

(12) כ"ה בעקרים מאמר ג ספ"ד ואילך. אמנם הוא חולק על הרמב"ם וס"ל דגם התורה אפשר שתשתנה ע"י הבורא. עיי"ש (פי"ד ואילך). ומביא ראי' מהמצות דלפני מ"ת. וע"פ המבואר בפנים מתורצת קושיתו על הרמב"ם כי גם לדעת הרמב"ם המצוות שלפני מ"ת שאני. וראה ראש אמנה להר"י אברבנאל פי"ג.

(13) ראה ראש אמנה שם. ובארוכה (אבל אינו מחלק בין לפני מ"ת ואח"ז) — בית אלקים (להמב"ט) שער היסודות פל"ד ואילך. ועוד.

(1) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה (ע' 88 ואילך) ועוד — דזה שע"י מ"ת קדושת המצות נקבעת „בהחפצא“, בגשם העולם הוא תוצאה מהחידוש דמ"ת המבואר לקמן בפנים.

(2) ב"ר פס"ג, יוד. פרשי' תולדות כה, כז.

(3) ראה רמב"ם רפ"ט מהלכות מלכים.

(4) ראה יומא כח, ב. קידושין פב, א (במשנה).

(5) יתרו כ, ב.

(6) שבת קה, א. וכגירסת הע"י. וראה לקו"ת

שלח מח, סע"ד ואילך.

(7) ראה רמב"ם בפירוש המשניות סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד התשיעי. אבל בהעתקת הר"י קאפח לא נזכר ביסוד זה הענין דהתורה מועתקת מאת הבורא. ע"ש.

(8) מלשון אין נפשי אל העם הזה (ירמי' טו, א).

„מקרא²³ משנה תלמוד ואגדה²⁴ אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות²⁵ לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני²⁶, „דברי תורה כולם אחת“²⁶.

ולפי זה נמצא, שגם כל הענינים בש"ס העוסקים בטבע בני אדם, ברפואות²⁷ וכיו"ב, להיותם חלק מן התורה שבע"פ, אף הם²⁸ בכלל²⁹ נצחיות התורה, דבר שאינו משתנה²⁹.

(23) ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. מגילה פ"ד ה"א. וראה בהנסמן בלקו"ש שבהערה 25.
(24) ראה גם שו"ת הרדב"ז ח"ד סרל"ב (אלף שנ).

(25) כ"ה בירושלמי שם. ובכ"מ הלשון הוא „לחזק" – ראה לקו"ש ח"ט ע' 252 והערה 20-21 שם.

(26) ספרי האזינו (לב, ב), וממשיך שם: ויש בהם מקרא ומשנה הלכות ואגדות. וראה ע"ד אגדות – אנציקלופדי' תלמודית כרך א ערך אגדה.

(27) להעיר מצפ"ע על הרמב"ם הל' שבת פ"י הכ"ה בהשמטות „דזה הוי ספר רפואות מה דמבואר בפסחים דף נ"ו (רע"א) דזה ג"כ הוה מסיני". וראה שו"ת צפ"ע (דווינסק ח"א ס"ד): „רפואת הנזכרים בגמ' זה גדר חלק מן התורה שבע"פ המסור לנו בקבלה ובאמת זה גדר ספר רפואות אשר מבואר בפסחים .. ולא כמ"ש הרמב"ם בפה"מ בפסחים". ע"ש בארוכה.

(28) ראה לקוטי לוי"צ – אגרות ע' רסו: שכל מזה שנאמר בתושב"כ ובתושב"ע הן בהלכה והן באגדה .. כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש שנאמר כמו שהוא ממש.

(29) להעיר מרבינו בחיי פתיחה לפירוש התורה, שביילי אמונה הנתיב השמיני ובכ"מ – דכל החכמות כלולות בתורה ובאות וממשכות ממנה. וידועה הרא"י מר"י בן חנניא (בכוורות ה, סע"א ואילך). ועוד. וראה לקו"ש ח"ב ע' 197 ואילך (ובמכתב שלאח"ז).

(29*) ומ"ש בכ"מ (ר' שריא גאון (אוצר הגאונים גיטין תשובות ששע"ו), הרמב"ם במו"נ (ח"ג ספ"ד). ר"א בן הרמב"ם מאמר על דרשות רז"ל (נדפס בהקדמת עין יעקב דפוס ווילנא)

„נפשי כתבית יהבית“, מובן, שמצוות התורה הן (לא רק „אמצעי“ לקבלת שכר, או „לצורך בהן את הבריות“¹⁴, או להשיג על ידן את המעלה והעילוי ד, סגולה גו' ממלכת כהנים וגוי קדוש¹⁵ (שאז יש מקום לומר שכשנעשה שינוי במקיימי המצוות נעשה שינוי במצוות עצמן), אלא גם, בעיקר) המכוון והתכלית, להיותן „נפשי“ של הקב"ה. וממילא, כשם¹⁶ שאין שייך כל שינוי ב„נפשי“ ח"ו, כך אין שייך כל שינוי בתורה ומצוות¹⁷, וכמבואר במקום אחר בארוכה¹⁸.

ב. כיון שענין הנצחיות שבתורה קשור בזה שהתורה היא „נפשי“ כפי ש„יהבית“ ונתלבשה ב„חכמתו ורצונו של הקב"ה¹⁹ – מובן בפשטות, שענין הנצחיות שבתורה אינו בתורה שבכתב בלבד, אלא גם בתורה שבעל פה²⁰ (אשר „כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני (שהתחלת הניתנה – „אנכי“) בפירושן ניתנו“²¹) ובכל חלקי²², שהרי

(14) נתחומא שמיני ח (וראה שם ז). ב"ר רפמ"ד. וש"נ. וראה מו"נ ח"ג פכ"ו. וראה בהנסמן בהערה 18.

(15) יתרו יט, ה"ו.

(16) בית אלקים שם פל"ד.

(17) עפ"י יש להעיר בכמה פרטים שבראש אמנה שם. ואכ"מ.

(18) ראה לקו"ש ח"ט ע' 182 ואילך. וש"נ.

(19) לשון התניא פ"ד. ועוד.

(20) ראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ שם, וסנהדרין שם. בית אלקים שם.

(21) הרמב"ם בריש הקדמתו לספר היד.

(22) התורה כולה נצחיית בכללה ובפרטה, שגם פרטי ההלכות כו' (תניא קו"א סד"ה ולהבין פרטי).

בתורה, שלא הגבילה אותם התורה בגדרים ותנאים של זמן ומקום, ונאמרו באופן סתמי – שהתנהגות באופן מסויים היא סכנה, ושדבר פלוני הוא ענין של רפואה כו' – איך אפשר לומר שענינים אלו אינם נצחיים ואינם בתוקפם בזמן הזה (עד כדי כך, שמצינו בספרים שאסור להשתמש ברפואות שבש"ס), משום שנשתנו הטבעים?³³

[וכפי שאמנם כתבו כמה מפרשים³⁴ בנוגע לכמה ענינים, שמאחר שאיסורם הוא מצד הלכה למשה מסיני, לא יתכן כל שינוי בהם מצד שינוי העתים וכיו"ב, משום ש,דבר אלקינו יקום לעולם].

ג. ועד"ז קשה בדברי הרמב"ם: בהלכות דעות כתב הרמב"ם פרק שלם³⁵ בענין הנהגת האדם הראוי בעניני אכילה ושתי' וכו', הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא³⁶. ומזה שכלל זאת הרמב"ם בספרו יד החזקה, ספר „הלכות הלכות"³⁷, מובן שההוראות (אינן ע"ד הוראות הרופא שעל החולה לקיימן מצד „ונשמרתם מאד לנפשותיכם"³⁸ וכיו"ב, אבל דברי

ועפ"ז צריך להבין מה שמצינו בנוגע לכמה סגולות ואפילו רפואות שבתורה (שבע"פ), שנאמר עליהם, שבזמן הזה הם שונים מכפי שהיו בימים ההם (בזמן הש"ס וכו') מפני שנשתנו הטבעים?³⁰

ובשלמא ענינים שביארו חכמים שאיסורם הוא מפני סכנה מסוימת –

ולדוגמא: דין מים מגולים ש,אסרום חכמים שמא שתה נחש מהם והטיל בהם ארס"³¹ – מובן, שהרי זה כאילו התורה הורתה בפירוש שאיסור זה הוא במקום ובזמן שמצויים נחשים³² – ולכן „עכשיו שאין נחשים מצויים בינינו – מותר"³¹. וכיו"ב בשאר דברים.

וכשם שאין סתירה לנצחיות התורה ממה שמצינו כמה מצוות ודינים שחיובם חל רק בזמן ומקום מסוים – כמו מצוות התלויות ביום, בזמן שנית המקדש קיים, התלויות בארץ וכיו"ב – משום שהתורה גופא קבעה אותם מלכתחילה בזמן ומקום מסוימים, וזהו גדר המצוה (וע"ד מצוות עשה שהזמן גרמא).

אבל עניני הרפואה והסגולה

לכאורה דלא כהנ"ל – נתבאר בשיחות חגה"ש וש"פ נשא תשמ"ג.

(30) ראה רמ"א אה"ע סקנ"ו ס"ד. מג"א או"ח סקע"ג סק"א. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קעט. ובכ"מ. וראה שד"ח כרך א ר"י, א ואילך. כרך יו"ד ע' קצד [ב' ר"י, א].

(31) שו"ע יו"ד ר"ס קטז.

(32) כמפורש בתוד"ה חדא בסופו (ע"ז לה, א) ובמג"א או"ח ר"ס תסח הטעם, כי „מתחלה לא נאסר בכל המקומות רק במקומות שיש נחשים וכן כל כיו"ב". וראה גם ט"ז יו"ד שם ובסקט"ו סק"י. ולהעיר מפתחי תשובה שם בשם השל"ה דמ"מ שומר נפשו ירחק מהם.

(33) ראה שד"ח כרך א שם. חלק ג תרנח,

סע"א ואילך. וש"נ.

(34) שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' רמד. וראה שו"ת הרשב"א ח"א סצ"ח – הובאו בשד"ח ח"א שם.

(35) פ"ד.

(36) לשון הרמב"ם שם בתחלת הפרק. וראה לקו"ש ח"ב (הוצאה שלישיית ושלח"צ) ע' 531 הערה 12. ח"ג ס"ע 806 ובהערה 9.

(37) כמ"ש (בסוף) הקדמתו לספרו עיי"ש.

(38) ואתחנן ד, טו.

אלא ציין בפרטיות מה וכיצד צריך האדם לאכול וכו',⁴⁴ ומזה מובן שפרטים אלו הם „הלכות הלכות“, דברי תורה כמו שאר הענינים בספר היד;

ועוד נפק"מ למעשה – כשאדם לומד בהלכות דעות את פרטי הענינים אודות דרך ההתנהגות באכילה ושתי' כו', הרי הוא מקיים מצות תלמוד תורה וחייב לפני כן באמירת ברכת התורה [ומובן שכן הוא גם לענין ההלכות ברמב"ם (פ"ג ורוב) פ"ד מהלכות יסודי התורה] אודות הכוכבים והמלאכים כו', ועאכו"כ ריבוי הפרקים בעניני תכונה בהלכות קידוש החודש⁴⁵, וכי"ב].

ואינו מובן: הרמב"ם לא כלל בספר היד את ההלכות המוגבלות לזמן מסוים, כי אם רק את אלו הנוהגות לדורות⁴⁶, ואעפ"כ בין ההלכות שבהלכות דעות הנ"ל יש כמה וכמה הלכות – כגון סדר האכילה כו' – שאינן שייכות בזמן הזה מפני שנשתנו הטבעיים; כיון שעניניו וטבעי הגוף תלויים ומשתנים ממקום למקום ומזמן לזמן (כשם שנשתנו הטבעיים מזמן הש"ס לזמן הרמב"ם, שמטעם זה השמיט הרמב"ם כמה וכמה מעניניו

הרופא אינם דברי תורה³⁹ – אלא הן גופא) חלק⁴⁰ מההלכות⁴¹ ודברי התורה⁴².

ובפרט שהרמב"ם לא הסתפק בהודעה ש„הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא שהרי כו' לפיכך צריך האדם להרחיק עצמו מדברים המאבדין את הגוף ולהנהיג עצמו בדברים המברין והמחלימים“, ועל כן צריך לעיין בספרי הטבעיים וספרי הרפואה וכו' מהם הדברים המאבדים (וע"ד שכתב בסוף פרק זה עצמו⁴³ שהחולה צריך להתנהג בהנהגות מיוחדות „כמו שיתבאר בספרי הרפואות“).

(39) להעיר מצפ"נ שם: אם רפואה הוה גדר דין או כו'.

(40) אפילו את"ל שמקורו לכמה ענינים בפרק זה הוא לא מש"ס (וראה כס"מ שם ה"ח) [אבל ראה מגדל עוז בריש הפרק „כל הדברים שבפ' הזה כלולים מדברי הרפואות במאמרי חז"ל מפורים בכל התלמוד כו' (וראה לשיטתו עדין – בהל' ע"ז רפ"ב). וראה „עלה לתרופה“ להמלבי"ם (נדפס בספרו ארץ חמדה עה"ת סוף חומש במדבר) מקורות בש"ס לפרק זה. ועדין בהגהות בני בנימין, נמוקי מהרא"י, צפע"ג ועבודת המלך לרמב"ם כאן], הרי עי"ז שכתבו בספרו – נעשה חלק מדברי תורה (ראה לשון הרמב"ם סוף הל' קדוש החודש. תומים שהובא לקמן בפנים סעיף ז).

(41) ראה רמב"ם הל' דעות שם ה"כ „כל המנהיג עצמו בדרכים אלו שהורינו“ – ראה נמוקי מהרא"י שם.

(42) להעיר משו"ת הרמ"א סי' ז (שמביא מבעל בחינות עולם) גם בנוגע לספר המורה להרמב"ם, „מ"מ כבר נתפשטו ספריו בכל חכמים האחרונים ז"ל וכולן עשו אותן לראשם עטרה להביא ראיה מתוך דבריו כהלכה למשה מסיני“. והרמ"א עצמו מביאו בהתחלת שו"ע ריש אר"ח. וראה לקושי חט"ז ע' 529 בערה.

(43) הלכה כא.

(44) ולא כעניני רפואה לחולה שכתבם בספרי הרפואה שלו.

(45) מפרק יא ואילך. למרות מ"ש שם בספי"ז. וראה לקו"ש שבערה 29.

(46) ראה לח"מ הל' ת"ת פ"ד ה"א: שרבינו אינו אומר הדינים הנוהגים בזמן הזה בלבד אלא הדינים שנהגו בכל זמן אפי' אחר ביאת משיחנו בע"ה. וראה שד"ח (כרך ט) כללי הפוסקים ס"ה אות יא.

לדורות, אלא שהדבר שנצטווה עליו כבר נעדר בדור מן הדורות כו".

ועד"ז הי' אפשר לכאורה לומר בנדון דידן⁵⁰: מה שאנו רואים שבזמן הזה נשתנו טבעי בני אדם (ולכן הרפואות כו' שבזמן הש"ס אינן מועילות, ועד"ז כמה הוראות בדרכי הבריאות שברמב"ם), אינו נוגע לזה שהענין או ההלכה (בש"ס וכן ברמב"ם) הם הוראה לדורות, חלק מתורה נצחית – כי ההוראה שבזה היא נצחית, אלא שה"דבר שנצטווה עליו כבר נעדר" (נשתנה) – אין זה הגוף אשר הי' בזמן הציווי.

[ע"ד מה שהודיע הרמב"ם גופא⁵¹, שהבטחתו אשר „אני ערב לו" ש"המנהיג עצמו בדרכים אלו . . אינו בא לידי חולי כל ימיו" אינה בתוקף ביחס לאדם ש"הי' גופו רע מתחלת ברייתו או כו" (עוד כמה תנאים)].

אבל גם לפי הסברה זו אינו מחוור: בציווי על השמדת ז' אומות או על מחיית עמלק, מפרטת התורה בתוך הציווי את ה"דבר שנצטווה עליו" (ז' אומות, עמלק), וזהו חלק מן הציווי,

משא"כ בנדון דידן: בלשון הש"ס והרמב"ם אין כל תנאים, תנאי הטבע (של האדם, של סממני הרפואה וכו').

ה. ויש לומר הביאור בזה – ובהקדים ענין כללי בנוגע לתורה ומצוות:

ידוע הכלל בחז"ל⁵² „התורה

הרפואה המפורשים בש"ס⁴⁷) – וא"כ לכאורה לא הי' לו לכלול פרטים אלו בספרו היד, כי אם להודיע את ההוראה הכללית שצריך האדם להרחיק עצמו כו', ובכל זמן ובכל מקום יתנהג לפי המתאים אז לתנאי הטבע (והרפואה).

[ע"ד הצחות יש לומר, שהדבר מבטא את החשיבות והיוקר שבבריאותו של אדם מישראל – שלצורך בריאותו של איש ישראל, אף אם התועלת בדבר מוגבלת למספר דורות או שנים, כלל הרמב"ם הוראות אלו ביחד עם כל שאר עניני ההלכות].

אבל הדבר דורש ביאור: סוף-סוף הי' על הרמב"ם לציין שענינים אלו בדרכי הבריאות נכתבו רק לפי הטבעים שכדורו – ולא לסתום כדרך הלכות הקבועות לדורות?

ד. ויש לבאר זה – שזהו ע"ד מה שכתב הרמב"ם עצמו (בספר המצוות שלו⁴⁸) בטעם מה שמנה בין המצוות אף את מצות השמדת ז' האומות – אע"פ שלכאורה אינה מצוה הנוהגת לדורות (ולא נמנו מצוות כאלו במנין המצוות) – וז"ל⁴⁹: הענין שנסתיים בהשגת מטרתו בלי שיהא אותו הדבר תלוי בזמן מסוים אין אומרים בו אינו נוהג לדורות, לפי שהוא נוהג בכל דור שבו נמצאת אפשרות אותו הדבר . . כללו של דבר אתה צריך להבין ולהתבונן בהבדל בין המצוה ובין הדבר אשר נצטווה עליו, כי יש שתהא נוהגת

(47) ראה ספר קובץ לרמב"ם שם ה"ח. שד"ח

כרך ג שם.

(48) מ"ע קפז.

(49) הועתק כאן ע"פ העתקת הר"י קאפח.

ולפנינו (והועתקת הר"ח העליר) בשינוי לשון.

(50) להעיר מראש אמנה שם.

(51) בהל' דעות שם ה"כ.

(52) עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג

פכ"ב.

מדברת בעצם בעליונים ורומזות⁵³ בשניות בתחתונים" (והאריך בזה השל"ה⁵⁴). כלומר: אין זאת שהענינים האמורים בתורה מכוונים בעיקרם ("בעצם") לאופן שבו הם קיימים למטה בגשמיות, ורק שיש בהם רמז לענינים אלו כפי שהם ברוחניות ("הכתוב יגיד בתחתונים וירמוז בעליונים"⁵⁵) – אלא אדרבה: התורה מדברת בעצם "בעליונים" – כפי שהענינים הם ברוחניות, ובתוך כך (רק) רומזת על אותם ענינים כפי שהם "בתחתונים", בגשמיות.

וכמפורש מאמר חז"ל⁵⁹ על הפסוק⁶⁰ מגיד דבריו ליעקב .. הקב"ה .. מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור.

ואין בזה כל סתירה לכלל שהמעשה הוא העיקר⁶¹, ועד"ז – בנוגע לתורה – לכלל⁶², "התורה לא בשמים היא"⁶³ – כי הרצון העליון הוא ש(עיקר) קיום המצוה יהי דוקא בעולם הזה למטה וכפשוטה (ועד"ז גם פסק ההלכה דתורה הוא למטה דוקא, "לא בשמים היא"⁶⁴);

משא"כ בנוגע לתורה ומצוות מצד עצמן, אדרבה: המקור וההתחלה דתורה ומצוות הוא למעלה ברוחניות (כמש"נ⁶⁵ ואהי' אצלו גו' שעשועים גו', כמאמר חז"ל⁶⁶: חמודה גנוזה שגנוזה לך, ועוד) – ומענינם ברוחניות נמשכו לאחרי זה (כמו שכתוב⁶⁷ מן השמים

– כלומר, בודאי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁶⁶ ואין לומר שכוונת הפסוק רק לענין כפי שהוא ברוחניות⁶⁷; לעולם ישנו פשט המקרא, כפי שהוא מתפרש, "בתחתונים" – אבל בעצם מדברת התורה בעליונים –

ועד"ז בנוגע למצוות: כל מצוה קיימת בתחתונים – מעשה המצוה כפשוטו, וכן בעליונים – תוכנה הרוחני של המצוה⁶⁸; והפירוש בזה: אין זאת שבנוסף למצוה כפי שמקיימים אותה כפשוטה, יש למצוה גם תוכן רוחני, אלא אדרבה: כאשר התורה

59) שמור פ"ל, ט. וראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

60) תהלים קמו, יט.
61) אבות פ"א מ"ו. וראה שו"ת הרשב"א שם.
62) ב"מ נט, ב. תמורה טז, א. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט.
63) לשון הכתוב נצבים ל, יב.
64) ראה אגה"ק סכ"ו (קמד, ב ואילך) בנוגע לבירור הלכה ולבירור ספקות בתורה – עוד טעם בזה. ואכ"מ.
65) משלי ת, ל. נתבאר באגה"ק (קו"א) קסא, א. לקו"ת פירשתנו יז, ג ואילך.
66) שבת פח, ב.
67) יתרו כ, יט. ואתחנן ד, לו.

53) כ"ה בעש"מ שם.
54) יג, ב ואילך. קסא, א ואילך. וראה ל"ת להאריז"ל ר"פ בראשית (וראה סה"מ ת"ש ע' 68 בהערה). לקו"ת תזריע כב, סע"ב ואילך. ובהנסמן לקמן הערה 78.
55) לשון הרמב"ן בראשית א, א (בסופו) – הובא בעש"מ שם. אבל י"ל שאין הכרח לומר שהרמב"ן פליג. ואכ"מ.
56) שבת סג, א. וש"נ.
57) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ז.
58) בלשון החינוך (בסוף הקדמתו) "רמז .. מרשי המצוה הנגלה .. ובסתום מגיד כו".

ובפשטות: עניני גוף האדם – אכילתו, רפואתו כו' – משתלשלים מאותם הענינים כפי שהם בו בנפשו; ובנוגע ל„אכילה“ ו„בריאות“ הרוחניים שבנפש, יש לרפואות ולסגולות כפי שהן בעליונים, ברוחניות – תוקף נצחי, שאין בו כל שינוי. אלא שבענינים כפי שהם יורדים בהשתלשלות למטה בגשמיות, יתכנו שינויים: בשנים כתיקונן, יש לענינים כפי שהם למטה אותו תוכן כמו בהיותם למעלה, וממילא מועילות הרפואות והסגולות גם בפשטות.

משא"כ כאשר יש שינוי (וירידה) בעולם – אזי אין באפשרותם של הענינים הרוחניים לרדת ולהמשך למטה בשלימותם⁷¹, ולכן חל שינוי בנוגע לפעולתם ברפואת הגוף – וההוראות הנ"ל נותרות רק ברוחניות⁷².

וי"ל דוגמא לזה – כמו שמצינו בנוגע לענין „רפואה“ (הנפשית) שישנה במצוות מסוימות: בזמן שבת המקדש הי' קיים והיו מקריבים בו קרבנות, אזי ע"י הבאת קרבן (בגשמיות) היתה באה כפרה לאדם,

הקריאה בתורה – נמשך הענין (דלמעלה) גם למטה.

(71) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 98 ואילך – עד"ז בנוגע לכמה ענינים.

(72) וראה בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' עג שמפרש מ"ש רז"ל (חולין ז, ב. ספרי (ופרשי) דברים א, כח. וראה לקו"ש ח"ט ע' 17 שוה"ג להערה 23) דברה תורה בלשון הבאי „כי ערים גדולות ובצורות בשמים (דברים שם) הוא כמשמעו שהן בצורות מרומם שאין ע' שרים של מעלה נכנסים באיורה של א"י כו" (וראה שם הר"ת ד„הבאי“ – „הנה ברכו את ה' . . שאין בדבריהם דבר בטל“).

דברתי עמכם; מן השמים השמיעך את קולו גו' ועל הארץ גו') ונשתלשלו למטה ובגשמיות⁶⁸. ולכן, כל הענינים הכתובים בתורה, פירושם „בעצם“ הוא – כפי שהם בעליונים, ברוחניות⁶⁹.

ו. עפ"ז יובן בנדון דידן, בנוגע לעניני רפואה כו':

כאשר התורה מדברת אודות הוראות בעניני רפואה וסגולות כו', הרי היא „מדברת בעצם בעליונים“, כלומר, בעצם ולכל ראש הכוונה בכך היא לענינים אלה כפי שהם ברוחניות, ורק לאחר מכן (כתוצאה מן העצם וכהמשכה ממנו) הרי הם משתלשלים ויורדים למטה בגשמיות – „ורומזות בשניות בתחתונים“.

וענינים אלו כפי שהם ברוחניות, הרי הם נצחיים⁷⁰, ומצד שרשם הרוחני התועלת והרפואה שבהם קיימים תמיד.

(68) ראה תניא פ"ד: התורה ירדה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו כו' ומשם נסעה כו' עד שנתלבה בדברים גשמיים כו'.

(69) וראה ביאורו וישלח כ, א ואילך. לקוטי לוי"צ אגרות ע' רסה ואילך.

(70) ראה תניא בקו"א ד"ה ולהבין פרטי הלכות בסופו (קס, א): „וע"כ התורה כולה נצחית בכללה ובפרטה שגם פרטי ההלכות דש"ה מל"ת הן ענפים מהכללות ויש לכולם שורש למעלה“. אלא דשם מבואר הוא לגבי „פרטי ההלכות דלא שכיחי כלל ואפשר שלא היו מעולם במציאות מכש"כ שלא היו לע"ל כו" (שם בתחילתו), והיינו הלכות כאלו שהתורה אומרת אם יהי' כך וכך כו', משא"כ המדובר בפנים, כשהתורה מדברת בדברים שבמציאות. ולהעיר, שעד"ז מבואר בנוגע המנין דששים רבוא בניי (שבפ' במדבר), דזה שכתוב בתורה המספר שהיו אצ – והלא התורה היא נצחית, כי המספר הזה הוא תמיד בשורש נשי' למעלה (אוה"ת במדבר ס"ע כט ואילך. ד"ה שאו תרע"ח. ובכ"מ). וראה אוה"ת שם ע' לב, דע"י

גם לנצחיות התורה. דהיינו, שאפילו כשיגיע זמן שבו לא כל ההנהגות האלה שהורה להתנהג בעת האכילה כו' ישפיעו על הגוף הגשמי שהיה בריא ושלם (כי טבע הגוף נשתנה בגלל מצב העולם כנ"ל), הרי הוראותיו אלה נצחיות הן ופועלות פעולתן ע"י אכילה שתי' כו' ברוחניות⁷⁷, בנפש האדם – ותוכן רוחני זה הוא הענין כפי שהוא „בעצם“, אמתו של הענין, אף שבגלוי ובחיצוניות מדבר הרמב"ם אודות בריאות הגוף בגשמיות.

ח. הענין הנ"ל (סעיף ה) – שהתורה מדברת בעצם בעליונים כו' – נוגע גם בלימוד התורה שעל ידי האדם:

ישנו לימוד התורה כפי שהוא בתחתונים, נגלה דתורה, וישנו לימוד התורה כפי שהוא בעליונים, פנימיות התורה (שהוא עיקר עסק הנשמות בגן עדן⁷⁸) – הן לימוד פנימיות הענינים דהלכות בנגלה, „פנימיות המצוה וטעמיהם הנסתרים“⁷⁹, והן הידיעה והלימוד בסדר ההשתלשלות ואחדות ה' כו' –

ועל כך באה ההודעה, שאע"פ שפסק הלכה יש ללמוד דוקא מן הענינים כפי שהם נלמדים בנגלה דתורה (ע"י נשמה בגוף למטה⁸⁰), הנה התורה מדברת בעצם בעליונים, עצם

ושב ורפא לו⁷³, רפואה לחטאו; וכאשר נשתנה הטבע והמצב, „ומפני חטאינו גלינו מארצנו“ ו„חרב בית מקדשנו“ – הנה במצב זה אין מועילה „רפואה“ זו של הקרבת קרבן (ואדרבה – ישנו איסור להקריב קרבן), אבל הרפואה והכפרה באות ע"י הקרבת הקרבן ברוחניות – תפלה, תשובה כו'⁷⁴.

ז. ועד"ז יש לבאר גם בנוגע לפרק האמור בהל' דעות בהרמב"ם:

ידועים דברי התומים⁷⁵ בנוגע ללשון הבית יוסף והרמ"א, אשר „הכל בכתב מיד ה' השכיל . . רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב וחפץ ה' בידם הצליח“⁷⁶.

ומזה מובן, שכאשר כתב הרמב"ם הלכות אלו – הנהגות המבטיחות שהגוף יהי' בריא ושלם – „רוח ה' נוססה בקרבנו“ לכוון להלכה, כולל

(73) ישע"י ג, יוד.

(74) ראה לקו"ש ח"ח ע' 416 ובהערות שם.

(75) בבניאורו לס' תקפו כהן בס"ק קכד בסופו (הובא בשו"ת צ"צ יו"ד סי' קעו ח"ג בתחלתו (קטז, ב)).

(76) ולהעיר מהמשך בששה"ק תער"ב ח"ג ס"ע א"שפה: שמעתי בשם רבינו נ"ע שכל המתברים עד הט"ו וש"ך והם בכלל עשו חיבוריהם ברוה"ק. – ובס' שארית ישראל (מהרה"צ כו' הר"ר ישראל דוב בער מווילעדניק) דרוש לסוכות עפ"י פרדס (מאמר א בתחלתו): בשם הריב"ש שכל החיבורים שהיו עד המהרש"א ועד בכלל היו ברה"ק וכיון שהוא ברה"ק הוא תורה עצמה ואמר שרק הגילוי הוא ע"י רוה"ק אבל כיון שנתגלה ונעשה תורה באמת תורה בעצם גבוה יותר מרוה"ק וכיון שהוא תורה אפשר לפרש ע"פ פרד"ס. ובלקוטי לוי"צ אגרות שם „שכל מה שנאמר . . ובכל הספרים שחיברום חכמים צדיקים שלמדו תורה לשמה . . כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש כו'“, כנ"ל בהערה 28. עיי"ש.

(77) ראה ברכות נוז, סע"א. ולהעיר מקה"ר ב, כד. וש"נ.

(78) ראה תניא פמ"א (נח, סע"א). אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב). וראה קונטרס לימוד החסידות אות יא ואילך. סה"מ ת"ש ע' 75 ואילך. ועוד.

(79) אגה"ק סו"ס כו.

(80) כנ"ל סעיף ה ובהערה 62; 64.

התורה הוא מה שלומד אדם מישראל בעולם הזה למטה בפנימיות הענינים, ולימוד זה פועל אור וחיות גם בתורה כפי שהיא „רומזת בשניות בתחתונים“, בלימוד נגלה דתורה, עד שהדבר מסייעו, כפשוטו, גם להכיר ולהרגיש (נוסף על אמונתו בזה באמונה פשוטה) בלימודו בנגלה דתורה כפי שהוא נלמד למטה בעולם הזה („נתלכשה בדברים גשמיים ועניני עוה"ז"⁸¹) – שזוהי חכמתו ורצונו של הקב"ה⁸².

עסק התורה ג"כ בפנימיות המצות וטעמיהן הנסתרים⁷⁹, ובלשון הרמב"ם⁸³ – בספרו, שהוא „הלכות הלכות“, אודות לימוד התורה בימות המשיח: נתאו החכמים והנביאים ימות המשיח כו' כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה כו' יהי' עסק כל העולם⁸⁴ אלא לדעת את ה' בלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים⁸⁵ וישיגו דעת כוראם כפי כח האדם כו' בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחות חגה"ש תשכ"ה; ד' אייר תשמ"ג)

83) סיום וחותרם ה' מלכים.
84) לכאורה כוונתו ברורה – כל העמים (משא"כ „חכמים כו' וישיגו כו'“ (דלקמן) שזהו רק „ישראל“) וכ"מ גם בכתוב שמביאו לדא"ו „ומלאה הארץ דעה“ –
חידוש גדול. וראה רמב"ם שם ספ"א. וראה לקמן ע' 179. לקו"ש חכ"ז ע' 246 ואילך.
85) ועיין פרש"י שה"ש א, ב סד"ה כי טובים: .. נתן להם תורתו ודבר עמהם פא"פ כו' ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמ' ומסתר צפונות' ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו.

וע"י ההוספה בב' הסוגים, הן בפנימיות התורה והן בנגלה דתורה, נזכה לגילוי תורתו של משיח, ואז יהי' זה באופן ש„לא יהי' עסק התורה והמצות לברר בירורין כ"א ליחזד יחודים עליונים יותר כו' והכל ע"י פנימיות התורה לקיים המצות בכוונות עליונות כו' ולכן יהא גם

41

81) תניא פ"ד. וראה שם פ"ה.

82) צ"ע אם אפשר דערהערן שזהו „נפשי" וע"ד – אילו ידעתיו הייתי (ס' העקרים מ"ב ספ"ל. מדרש שמואל פ"ו מ"ז. וראה מו"נ ח"א פנ"ח). ואכ"מ.

